

การศึกษาการใช้พื้นที่ภายในและโดยรอบสถานีขนส่งจังหวัดขอนแก่น

เพื่อจัดทำข้อเสนอสำหรับแผนการพัฒนาพื้นที่ กรณีศึกษา :

สถานีขนส่งจังหวัดขอนแก่น แห่งที่ 1

นิมิตร บุตรศรีน้อย*

ถวัลย์ นิยมพานิชพัฒนา**

บทคัดย่อ

การศึกษาการใช้พื้นที่ภายในและพื้นที่โดยรอบสถานีขนส่งจังหวัดขอนแก่น เพื่อจัดทำข้อเสนอสำหรับแผนการพัฒนาพื้นที่ กรณีศึกษาสถานีขนส่งจังหวัดขอนแก่น แห่งที่ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบ ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของพื้นที่ ข้อจำกัดและผลกระทบที่อาจจะส่งต่อการพัฒนาของพื้นที่ บนพื้นฐานของแนวคิดการพัฒนาเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างยั่งยืน การศึกษานี้เป็นการศึกษาแบบผสมผสาน ข้อมูลเชิงปริมาณได้จากการสำรวจจากแบบสอบถามและข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงโครงสร้างจากกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผลการศึกษาพบว่า การใช้พื้นที่ที่มีการพัฒนาทางกายภาพอย่างต่อเนื่องและก้าวกระโดด ปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาพื้นที่ได้แก่ (1) การบริหารจัดการพื้นที่ยังขาดการวางแผนวัดกรรมในการปรับปรุงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานสำหรับผู้พิการ ผู้สูงอายุ เด็กและสตรีมีครรภ์ (2) ขาดการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการอนุรักษ์พลังงาน และ (3) การจัดการด้านการคมนาคมที่มีความสะดวกและปลอดภัยอย่างเป็นรูปธรรม ข้อจำกัดในการพัฒนาได้แก่ (1) การขาดแคลนงบประมาณ (2) ความสามารถในการกำหนดราคาค่าบริการที่เหมาะสม (3) ข้อจำกัดทางด้านพื้นที่ และ (4) ความไม่สอดคล้องในหน้าที่รับผิดชอบระหว่างหน่วยงานของรัฐบาลและหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงศักยภาพและข้อจำกัดในการพัฒนาพื้นที่ที่จะสามารถพัฒนาเพื่อยกระดับการบริการสถานีขนส่งและความเป็นอยู่ของชุมชนเมืองได้อย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : การพัฒนาอย่างยั่งยืน/ สถานีขนส่ง/ องค์ประกอบของเมือง

* นิสิตปริญญาโท สาขา การวางผังชุมชนเมือง และสภาพแวดล้อม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

** อาจารย์ ดร., คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

**A Study of Space Use of Within and Surrounding Areas of Khon Kaen Province's Bus Station for Preparing Proposal of Area Development Plan :
Case Study of the First Bus Station of Khon Kaen Province**

Nimit Butsrinnoi^{1 *}

Thawon Niyompanitpatana^{2 **}

Abstract

The study of the space use of within and surrounding areas of Khon Kaen province's bus station for preparing the proposal of area development plan, case study of first bus station of Khon Kaen province, aims to study the changes in physical form and characteristics of the area, limitations in various aspects, and the consequences that may affect the development of the area based on the concept of sustainable urban development and public participation. This study is a mixed method in which the quantitative data was obtained from questionnaire survey, and the qualitative data was gathered from depth semi-structured interviews based on purposive sampling. The findings found that the area have continuously been developed and leaped forward in terms of physical aspect. Issues arising from the development areas were: (1) area management that lacked of innovation in improving the basic infrastructure for disabled people the elderly, children and pregnant women, (2) lacked of promotion and support of natural resources and environmental management, including energy conservation, and (3) lacked of convenient and secure transportation management substantially. The limitations of development were: (1) budget shortage, (2) the ability to set prices of reasonable fee, (3) spatial limitations, and (4) inconsistencies in charge between government agencies and local administrative authorities. Such data indicated that the potentials and limitations in area development to be developed in order to enhance bus station services and well-being of the city sustainably.

Keywords: Sustainable Development/ Bus station/ Elements of the City

---

^{*} M.Arch., Faculty of Architecture Urban Design and Creative Arts, Mahasarakham University

^{**} PhD (Environmental Design), Faculty of Architecture Urban Design and Creative Arts, Mahasarakham University

บทนำ

การศึกษาการใช้พื้นที่สถานีขนส่งจังหวัดขอนแก่น (บขส.¹ แห่งที่ 1) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้พื้นที่ภายในและพื้นที่โดยรอบโครงการ ความเป็นมาทางด้านวิวัฒนาการเชิงพื้นที่ สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นภายใต้ระบบบริหารจัดการปัจจุบัน อันจะนำไปสู่การประยุกต์แนวทางเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการพัฒนาพื้นที่ บนพื้นฐานแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน การบริหารจัดการคมนาคมขนส่งเมือง² การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการวางแผนนโยบาย(ซึ่งเป็นมูลเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพในพื้นที่) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ รวมถึงข้อจำกัดและการวิเคราะห์ขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาพื้นที่ในอนาคตอย่างยั่งยืน

ทบทวนวรรณกรรม

เนื้อหาในส่วนของการทบทวนวรรณกรรมจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนสำคัญ คือ (1) การพัฒนาโครงข่ายการคมนาคมขนส่งสาธารณะ และ (2) การใช้ประโยชน์ที่ดิน

(1) ปัจจุบันชุมชนเมืองและชุมชนท้องถิ่นมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว การพัฒนาโครงข่ายการคมนาคมขนส่งสาธารณะที่มีประสิทธิภาพถือองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน (Jenks & Dempsey, 2006) การพัฒนาระบบขนส่งเพื่อเชื่อมต่อระหว่างพื้นที่ การออกแบบจุดเปลี่ยนถ่ายการสัญจรและการออกแบบพื้นที่สถานีจะต้องคำนึงถึงความสะดวกรวดเร็วในการเข้าถึงพื้นที่ที่มีความสามารถในการรองรับรูปแบบการสัญจรที่หลากหลาย (เช่น รถยนต์ส่วนบุคคล รถโดยสารประจำทางสาธารณะ การเดินเท้า เป็นต้น) และมีความสามารถในการตอบสนองความต้องการด้านการบริการที่หลากหลาย (สิทธิพร ภิรมย์รัตน์, 2553; Jenks & Dempsey, 2006) องค์ประกอบดังกล่าวข้างต้น ส่งผลให้ในบริเวณพื้นที่และโดยรอบจุดเปลี่ยนถ่ายการสัญจร มีความหนาแน่นของประชากร³ และกิจกรรมที่หลากหลายเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เกิดความต้องการในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เพื่อรองรับกิจกรรมในพื้นที่ การพัฒนาทางด้านกายภาพที่ขาดการวางแผนอย่างบูรณาการและต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดปัญหาภายในพื้นที่⁴ เช่น (1) ไม่สามารถรองรับการเพิ่มปริมาณของผู้ใช้บริการ ในพื้นที่ (2) ขาดระบบในการบริหารจัดการพื้นที่ภายในสถานี

¹ บริษัทขนส่งจำกัด (บขส.) เป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงคมนาคม มีหน้าที่ในการดำเนินการด้านการบริการขนส่งผู้โดยสาร โดยรถประจำทาง รวมถึงการจัดระเบียบการเดินรถของบริษัทและรถร่วมให้เป็นระเบียบ

² Transportation Network System: TNS

³ ประกอบด้วย ผู้ประกอบการร้านค้าและบริการ ผู้อยู่อาศัยในบริเวณพื้นที่ และผู้มาใช้บริการ

⁴ ข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่เบื้องต้น โดยผู้วิจัย

ที่มีประสิทธิภาพ และรวมไปถึง (3) พื้นที่โดยรอบสถานี ทำให้เมืองมีการเจริญเติบโตอย่างไร้ระเบียบ เป็นการเติบโตแบบกระจายกระจาย (urban sprawl)⁵

(2) การใช้ประโยชน์ที่ดินแบบผสมผสาน ถือหัวใจสำคัญของการพัฒนาเมือง เป็นการกำหนดผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อให้เกิดความสอดคล้องและเหมาะสมตามรูปแบบของกิจกรรม (บทบาท) และการเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการขยายตัวของชุมชนอย่างยั่งยืนตามมา การกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบผสมผสาน จะมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับการกำหนดขนาดของชุมชน ลักษณะอาคารที่รวมตัวกันเป็นกลุ่ม การออกแบบอาคาร การเชื่อมต่อและการเดินทางระหว่างชุมชน การกำหนดหน้าที่ของพื้นที่ พื้นที่ว่างและแหล่งงาน เป็นต้น (Handy, 2005; Black, 1995)

การใช้ประโยชน์ที่ดินแบบผสมผสาน ถือเป็นการส่งเสริมกิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีความหลากหลาย เป็นการบริหารจัดการให้เกิดคุณค่าในการใช้ที่ดินและพื้นที่สาธารณะ ในพื้นที่เมืองและพื้นที่ที่เป็นย่านพาณิชยกรรม (รวมไปถึงพื้นที่สถานีขนส่งดังกล่าว) ควรมีการส่งเสริมให้มีการก่อสร้างอาคารพาณิชย์และอาคารที่อยู่อาศัย ที่มีความหลากหลายเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกระดับ มีโอกาสในการซื้อหาที่อยู่อาศัยที่มีคุณภาพและมีที่ตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งงาน หรือสถานีขนส่งเพื่อเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ทั้งยังเป็นการลดภาระของเมืองในการจัดหาโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการเดินทางด้วยอีกทางหนึ่ง (สิทธิพร ภิรมย์รัตน์, 2553)

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการศึกษาเชิงลึกในพื้นที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการพื้นที่และการใช้ประโยชน์ที่ดินภายในพื้นที่และพื้นที่โดยรอบสถานีขนส่งดังกล่าว เพื่อจะได้จัดทำข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนการพัฒนาพื้นที่อันจะนำไปสู่การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนต่อไป

วิธีการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่องการศึกษาการใช้พื้นที่ภายในและพื้นที่โดยรอบสถานีขนส่งจังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ข้อมูลเชิงคุณภาพจะทำการเก็บข้อมูลโดยการแจกแบบสำรวจความพึงพอใจ⁶ จำนวน 200 ร้อยชุด (แสดงในตารางที่ 1) ทำการวิเคราะห์โดยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจะเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงโครงสร้าง โดยกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพดังกล่าวเป็นแบบเจาะจง (purposive sampling) จากกลุ่มคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดทิศทางและนโยบายในการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าว (แสดงในตารางที่ 2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

⁵ urban sprawl คือ การขยายตัวของเมืองอย่างไม่เป็นระเบียบ กระบวนการที่เมืองขยายตัวออกไปสู่บริเวณโดยรอบนั้น เป็นผลเนื่องมาจากการขยายตัวของประชากร ผลกระทบเบื้องต้น คือ ทำให้สูญเสียพื้นที่สีเขียวรอบเมือง

⁶ แบบสำรวจความพึงพอใจแบบ Likert Scale 5 ระดับ โดย 1 มีความพึงพอใจน้อยที่สุดและ 5 มีความพึงพอใจมากที่สุด

จะทำการวิเคราะห์แบบ content analysis เพื่อหาประเด็นร่วม (emerging themes) ทั้งเชิงลบและเชิงบวกในการบริหารจัดการพื้นที่⁷

ตารางที่ 1 แสดงประชากรกลุ่มตัวอย่างสำหรับการแจกแจงแบบสำรวจความพึงพอใจ

กลุ่มประชากร	จำนวน
-ผู้ประกอบการ ร้านค้าและแผงลอย	30
-ประชากรที่อาศัยในบริเวณพื้นที่และพื้นที่รอยต่อ	50
-ผู้มาใช้บริการ	120
รวม	200

ตารางที่ 2 แสดงประชากรกลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงโครงสร้าง

กลุ่มผู้บริหารและหัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	จำนวน
-ผู้อำนวยการส่งเสริมระบบขนส่งเทศบาลนครขอนแก่น	1
-หัวหน้าฝ่ายการส่งเสริมระบบขนส่งเทศบาลนครขอนแก่น	1
-ผู้อำนวยการสถานีขนส่งจังหวัดขอนแก่น แห่งที่ 1	1
-รองผู้อำนวยการสถานีขนส่งจังหวัดขอนแก่น แห่งที่ 1 และเจ้าหน้าที่	4
รวม	7

ผลการศึกษา

สามารถแบ่งเป็น 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่ ข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่ (สรุปในตารางที่ 3) ข้อมูลเชิงปริมาณ และ ข้อมูลเชิงคุณภาพข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่ที่สามารถแบ่งเป็น 4 ประเด็นสำคัญ ประกอบด้วย (1) ด้านกายภาพ (2) ด้านสิ่งแวดล้อม (3) ด้านการบริหารจัดการพื้นที่ และ (4) การบริหารจัดการด้านการคมนาคม ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงช่องว่างและศักยภาพที่สามารถจะพัฒนาสถานีขนส่งและพื้นที่โดยรอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม (ประกอบด้วย การบริหารจัดการขยะ ระบบระบายน้ำในพื้นที่ และการจัดการสภาพแวดล้อมภายในพื้นที่และพื้นที่สีเขียว) นอกจากนี้ผลจากการทบทวนแผนในการพัฒนาเมืองยังแสดงให้เห็นแนวโน้มและการเตรียมการในการพัฒนาระบบขนส่งมวลชนแบบระบบราง เพื่อเชื่อมต่อระหว่างสถานีขนส่งของจังหวัดขอนแก่นทั้ง 3 สถานี เพื่อเป็นการรองรับการเติบโตของเมืองรวมไปถึงการพัฒนาพื้นที่สีเขียวและพื้นที่เปิดโล่ง แต่อย่างไรก็ตามหน่วยงานท้องถิ่นเองก็ยังมี

⁷ การสัมภาษณ์ดังกล่าวได้รับความยินยอมและได้ผ่านคณะกรรมการจริยธรรมในการทำวิจัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ข้อจำกัดและปัญหาในระดับเมืองที่พบ (ที่ยังไม่สามารถดำเนินการแก้ไขได้อย่างเป็นรูปธรรม) เช่น (1) ด้านงบประมาณ (2) ปัญหาน้ำท่วมและแผ่นดินทรุด (3) การจราจรที่หนาแน่นในช่วงเวลาเร่งด่วน เป็นต้น ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสำรวจความพึงพอใจทั้งหมด 200 ชุด ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชายร้อยละ 56 เป็นเพศหญิงร้อยละ 44 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับอนุปริญญาถึงร้อยละ 65 และมีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 69 รองลงมาคือ 15,000-20,000 บาท ที่ร้อยละ 26 ประเด็นในการศึกษามีดังต่อไปนี้ (1) การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของพื้นที่ (2) สักยภาพข้อจำกัดและผลกระทบ (3) ลักษณะ รูปแบบหรือองค์ประกอบของเมือง (4) แนวทางการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ทุกประเด็นพบว่ามีค่าความพึงพอใจในระดับมาก ยกเว้นในประเด็นที่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ที่ค่าเฉลี่ย 2.78 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 1.40 (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงให้เห็นถึงการกระจายตัวของคำตอบ แสดงให้เห็นช่วงค่าความพึงพอใจระหว่าง 1.38 ถึง 4.18 แสดงว่าในประเด็นดังกล่าวมีกลุ่มตัวอย่างบางส่วนที่มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด)

ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่

รายการ	รายการย่อย	ข้อมูลจากการสำรวจ
ด้านกายภาพ	การบริหารพื้นที่ การปรับแต่งภูมิทัศน์ ของพื้นที่และพื้นที่รอบสถานี	เทศบาลนครขอนแก่นยังมิได้มีการปรับปรุงพื้นที่สถานีขนส่งแห่งที่ 1 ในด้านภูมิทัศน์ของสถานี
	การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ (พื้นที่สาธารณะกลาง)	เทศบาลนครขอนแก่นมีแผนที่จะก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในการให้บริการประชาชน แต่ยังขาดงบประมาณในการดำเนินการ
ด้านสิ่งแวดล้อม	การบริหารจัดการขยะและระบบระบายน้ำในพื้นที่	มีการจัดเก็บขยะภายในสถานีขนส่ง แห่งที่ 1 เป็นประจำทุกวัน โดยกำหนดการเก็บขยะในช่วงเวลา 05.00 น. ของทุกวัน (เวลาโดยประมาณ) ระบบระบายน้ำเสียควรมีการปรับปรุง (มีกลิ่นเหม็นรบกวน)
	การจัดระเบียบพื้นที่และการจัดการสภาพแวดล้อมภายในพื้นที่ ให้มีความเหมาะสมในการใช้งาน	มีความพยายามในการจัดสภาพแวดล้อมของพื้นที่ ให้มีความเหมาะสมในการสัญจรทางเท้าภายใน (ความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของการวางแผงขายสินค้า)
ด้านการบริหารจัดการพื้นที่ (โดยรวม)	การสร้างเมืองขอนแก่นให้เป็นเมืองมหานครสีเขียว ด้วยการพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์สวนสาธารณะ เพิ่มพื้นที่สีเขียวให้สวยงามน่าอยู่ เพื่อเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ	มีการก่อสร้างและปรับปรุงภูมิทัศน์ในพื้นที่สวนรัชดานุสร และการจัดให้มีกิจกรรมต่างๆ เช่น ทางเดินวิ่ง ออกกำลังกาย และมีการติดตั้งเครื่องออกกำลังกายในพื้นที่

ด้านการ บริหารจัดการ การคมนาคม	การจัดระเบียบการจราจรและกระจาย การจราจรไปยังพื้นที่ต่างๆ โดยเชื่อมต่อ ระหว่างถนนสายประธานและถนนสายรอง	มีการปรับปรุงดูแลถนนภายในเขตเทศบาลนคร ขอนแก่นทั้งถนนภายในและถนนที่เชื่อมต่อกับ ถนนสายหลัก ทั้งยังปรับปรุงภูมิทัศน์ทั้งสองข้าง ทางรวมทั้งเกาะกลางถนนสายหลัก
		ถนนภายในชุมชนโดยรอบสถานีขนส่งมีการ ปรับเปลี่ยนรูปแบบในบางช่วงเวลาของวันโดย ปรับเป็นถนนคนเดินและจำหน่ายสินค้า ส่งผลให้ การจราจรบนถนนบางสายนั้นมีความหนาแน่นสูง ในช่วงเวลาเร่งด่วน

ภาพประกอบที่ 1 แสดงสภาพปัญหาที่ค้นพบภายในพื้นที่สถานีขนส่งจังหวัดขอนแก่นขอนแก่น (แห่งที่ 1)

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงโครงสร้างจากกลุ่มตัวอย่าง แสดงให้เห็นถึงประเด็นในเชิงบวกและลบ (สอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณ) โดยมีประเด็นสำคัญที่ค้นพบดังต่อไปนี้ (1) การขาดแคลนงบประมาณ (2) ความสามารถในการกำหนดราคาค่าบริการที่เหมาะสม (3) ข้อจำกัดทางด้านพื้นที่ (ขนาด) และ (4) ความไม่สอดคล้องในหน้าที่รับผิดชอบระหว่างหน่วยงานรัฐและหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น ประเด็นในเชิงบวกโดยภาพรวม คือ เทศบาลนครขอนแก่นมีพัฒนาเมืองอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดศักยภาพที่โดดเด่นในการเป็นศูนย์กลางในระดับภูมิภาค เช่น ด้านการศึกษา ด้านการแพทย์ (ที่ตั้งของโรงพยาบาลศรีนครินทร์) และศูนย์หัวใจที่สามารถรองรับผู้ป่วยในระดับภูมิภาคอินโดจีน) ด้านการคมนาคมขนส่ง และด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีโครงการก่อสร้างสำคัญในระดับภูมิภาคต่างๆ ภายในพื้นที่จังหวัดเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม

⁸ โรงพยาบาลศูนย์ขนาด 1,466 เตียง ออกแบบโดยLlewelyn-Davies Weeks Forester-Walkers and Bor.

สำหรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)⁹ เช่น เมืองศูนย์กลางการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ (multimodal transport) เป็นต้น

อภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดและศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่ภายในและพื้นที่โดยรอบสถานีขนส่ง ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาพื้นที่ภายในมีดังต่อไปนี้ (1) ด้านการบริหารจัดการ ผู้บริหารสถานีรวมไปถึงหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องทุกระดับควรมีการทำความเข้าใจร่วมกันถึงบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบ (ภารกิจที่มีการถ่ายโอนและยังมิได้รับการถ่ายโอนจากกรมการขนส่งทางบก) และรวมไปถึงการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้กับผู้มาใช้บริการอยู่เป็นระยะ ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารพื้นที่ โดยสมาชิกจะต้องเป็นผู้แทนจากหลายภาคส่วนเพื่อร่วมกันวางแผน ประสานงานกันอย่างบูรณาการและรอบด้าน และเพื่อให้แผนพัฒนาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแผนการพัฒนาเมืองอย่างแท้จริง

(2) ด้านการพัฒนาพื้นที่ ควรจัดให้มีการพัฒนาแผนในการบริหารจัดการขยะและน้ำเสียอย่างเร่งด่วนและเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และรวมไปถึงแผนการพัฒนาลำดับความสำคัญและความสำคัญพื้นที่สีเขียว โดยเฉพาะสิ่งอำนวยความสะดวกที่สามารถตอบสนองต่อ เด็ก คนชราและผู้พิการ (ผลการสำรวจ) พัฒนาแผนการจัดการพื้นที่ภายในและให้มีการบังคับใช้อย่างจริงจัง เช่น การกำหนดพื้นที่ขายสินค้าภายในสถานี (ภาพประกอบที่ 1) และพื้นที่พักผ่อนรวมในสถานี เป็นต้น

การกำหนดแนวนโยบายการพัฒนาพื้นที่นั้นจำเป็นต้องประสานการใช้มาตรการด้านการขยายโครงข่ายบริการขั้นพื้นฐานกับมาตรการทางผังเมือง การขยายตัวของเมืองขอนแก่น (การวางแผนควบคุมในระดับมหภาค) ในอนาคตเป็นไปได้ในทิศทางที่มีประสิทธิภาพและสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยมากขึ้น มีความต้องการในการลดความแออัดในเขตศูนย์กลางธุรกิจชั้นในและปรับปรุงการใช้ที่ดินในเขตชานเมืองให้เป็นระบบเชื่อมโยงกัน ตลอดจนการวางแผนให้มีย่านอุตสาหกรรมตามผังเมืองรวม เพื่อสะดวกแก่การควบคุมสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งจัดให้มีการอนุรักษ์พื้นที่สีเขียวบางส่วน ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าแนวทางในการบริหารจัดการดังกล่าวย่อมส่งผลดีต่อการบริหารจัดการสถานีขนส่งเช่นเดียวกัน

⁹ ASEAN Economic Community: AEC

บรรณานุกรม

- กรมโยธาธิการและผังเมือง. (2549). **เกณฑ์และมาตรฐานผังเมืองรวม พ.ศ. 2549**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพัฒนามาตรฐาน กรมโยธาธิการและผังเมือง.
- ถวัลย์ นิยมพานิชพัฒนา. (2558). เอกสารประกอบการสอนวิทยาระเบียบวิธีวิจัยสำหรับผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สมาคมสถาปนิกชุมชนเมืองไทย และคณะ. (2543). **เมืองน่าอยู่และประหยัดพลังงาน**. กรุงเทพมหานคร : สมาคมสถาปนิกชุมชนเมืองไทย.
- สิทธิพร ภิรมย์รัตน์. (2553). **การวางแผนด้านกายภาพ**. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Black, A. (1995). **Urban Mass Transportation Planning**. London : Architectural Press.
- Handy, S. (2005). *Smart growth and the transportation-land use connection: What does the research tell us*. **International Regional Science Review**, no. 28(2), pp. 146-167
- Jenks, M. & Dempsey, N. (2006). **Future Forms and Design for Sustainable Cities**. London : Architectural Press.